

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

10. APRILA

STEV. 15

Hitro pripravljen kompost

O tem predmetu se je že tu in tam pisalo in govorilo. Izkušnje zadnjih let so pokazale, da to niso prazne besede, ampak da je moči v vsakem še tako skromnem gospodarstvu z majhnimi stroški in neznatnim trudom tekom pol leta iz raznih organskih odpadkov, ki sicer nič ne zaležejo, pripraviti dober gnoj, ki nič ne zaostaja za hlevskim gnojem. Važno je to zlasti še dandanes, ko je vedno bolj trda za gnoj, pa je nujno, da bi se produkcija kmetijskih pridelkov čim bolj zvišala. Tudi nekaterih umetnih gnojil primanjkuje in je tudi v tem oziru treba segati po nadomestilih. Dandanes, ko se toliko dragocenih vrednot uniči, moramo na drugi strani gledati, da izkoristimo v gospodarstvu vsako malenkost. Zlasti velja to za vse organske (rastlinske in živalske) snovi, ki dajo dober gnoj, ako jih primerno predelamo.

Kulturna zemlja mora imeti neko količino sprstenine (humusa), ki jo dela rahlo, toplo, zadržuje vlago in v njej raztaplja redilne snovi. Sprstenina pa nastane samo iz organskih snovi, kakršne nam nudi hlevski gnoj in kompost.

Navadni kompost — strohnele in v prst spremenjene organske snovi — je znan vsakomur. Ima pa to veliko pomanjkljivost, da se mora goditi po več let, preden je poraben. Če hočemo imeti vsako leto zrel kompost, moramo imeti v delu kar tri ali celo štiri kupe. V novejšem času so pa začeli pripravljati kompost bolj na hitro, ne da bi zaradi tega kakovost kaj trpela. Nasprotno! Pravilno hitro pripravljen kompost ima celo velike prednosti pred navadnim kompostom tudi glede kakovosti.

Sodobni način kompostiranja traja kvečjemu pol leta. Kdor priredi tak kompost aprila, ima na jesen prvovrsten gnoj, ki ni prav nič slabjši od dobrega hlevskega gnoja. Kako se to doseže, naj pojasnijo naslednje vrstice.

V vsakem gospodarstvu je vedno nekaj vsakovrstnih odpadkov z dvorišča, iz hleva, iz kuhinje, s polja in travnikov, iz vinogradov in sadovnjakov. Vse, kar koli je organskega izvora, torej odpadki iz drvarnice, slama, listje, ostanki krme, smeti, mah in razni trebež, rezina, grmovje, vejevje itd. itd. — vse to zbirajmo na primernem kraju na kup. Najlaže in največ teh snovi se nabere na jesen, ko pospravljamo pridelke in pa na pomlad, ko čistimo poslopja in zemljišča. Pa tudi čez leto odpade vedno kaj, kar ni za drugo rabo nego za kompost. Tako se nabere vsaj v enem letu večji ali manjši kup teh snovi, ka jih je treba zdaj primerno nakopičiti (kompostirati) in jim pri kopičenju primešati neko snov, ki pospeši razkrajanje. Ta snov je neoljeni apneni dušik, kakor ga izdeluje domača tvornica za dušik v Rušah.

Pri kopičenju nabranih organskih snovi ravnajmo takole: Zberimo primeren, senčnat prostor s trdimi tlemi, ki jih utrdimo lahko še z ilovico. Na tako pripravljen prostor, ki naj bo primeren množini pripravljenih snovi, nakopičimo plast odpadkov kakih 50 cm na debelo. To plast močno pohodimo in polijmo z vodo, da je skozi in skozi premočena. Stlačeno in zmočeno plast potrosimo enakomerno z neoljenim apnenim dušikom, ki ga prej zmešamo z zemljo. Na 100 kg gmote, ki jo kopičimo, vzamemo prilično 5 kg neoljenega apnenega dušika in približno prav toliko zemlje. Ko je prva plast na ta način gotova, naložimo na njo prav tako na debelo (50 cm) drugo plast, ki jo spet močno pohodimo, polijemo z vodo in potrosim enakomerno z neoljenim apnenim dušikom, da porabimo vso tvarino, ki smo jo pripravili za kompostiranje. Zadnjo plast potrosimo prav tako z mešanico neoljenega apnenega dušika in zemlje. Nazadnje pa obložimo ves kup z zemljo, še bolje pa

s travnato rušo, da se ne more izsušiti.

Važno je, da je ves kup dobro prepojen z vodo, zlasti če kompostiramo bolj suhe snovi kakor so slama, listje, mah, zjedi, smeti, vejevje, rezine itd. Manj vode potrebujejo sveže sončne snovi, kakor so n. pr. plevel in vsi odpadki z vrta, z njiv, travnikov itd. Ako nastane med polejem dolgočrajna suša, moramo kup na vsak način včasih temeljito zaliti. Pri kompostiranju računajo na 100 kg suhe gmote do 150 litrov vode. Ako se kup presuši, je razkrajanje zelo ovirano, ker bakterije potrebujejo za svoje delovanje obilo vode. Pri kopičenju pripravljene gmote glejmo kolikor mogoče na to, da se različne snovi med seboj čim bolj pomešajo, da dobimo tako enakomeren gnoj. Vlagajmo torej,

drobno tvarino med debelejšo, suho med vlažno in svežo itd.

Razen te prednosti, da na predelavo komposta ni treba čakati več let, ima ta način priprave tudi še druge prednosti. Z neoljenim apnenim dušikom prirejenega komposta ni treba nič premetavati; torej je z enkratnim delom (kompostiranjem) vse opravljeno. Ako v kupu ne zmanjka vlage, imamo čez 5—6 mesecey gnoj gotov brez vsakega drugega neposrednega dela. Apneni dušik je jako jedka snov, ki pokonča v kompostu vse živalske škodljivce, ki se v navadnem kompostu tako radi zadržujejo, bramorji, ogrci, stonoge i. dr.). Prav tako se zatre ves plevel in njegovo seme. Tak kompost je torej tudi v tem oziru boljši nego na navaden način pripravljen. H.

Naše čebele spomladi

II.

V prejšnji številki začetni spis bomo sedaj nadaljevali, da tako povemo vsaj najvažnejše stvari našim čebelarjem za spomlad. Govorili smo o medni zalogi in o maticah. Seveda o maticah samo prav površno. Če bi hoteli to prevažno vprašanje vsaj prilično izčrpno obdelati, bi lahko napolnili nekaj števil *»Gospodarja in gospodinje«* v celoti. K maticam se površno, ko bodo družine rojile. Takrat bo treba nekaj važnih nasvetov pri odbiri matic. Svetujemo pa vsem svojim bralcem-čebelarjem, da poglavje o maticah res skrbno preštudirajo v naših čebelarskih knjigah (zlasti v zadnji Jugovi: *»Praktični čebelar«*); šele potem bodo naša navodila o maticah prav razumeli in tudi dovolj upoštevali.

Prehajamo k drugim stvarim pri čebelah. Prva stvar po zalogi in matici je moč družine. Zanimivo in zelo poučno je, kako posamezne družine prebijejo zimo, in njene nepravilike. So družine, ki tudi v najuglednejših zimah izgubijo le malo živali in pridejo v pomlad izredno močne. Razumljivo je, da je dobro prezimovanje zelo odvisno od vnanjih okoliščin: dobrega panja, zasenčenega, miru dobrega opaža itd. Vendar se ne da tajiti, da je tudi od družine same precej odvisno, koliko ima spomladi mrtvic. Samo en primer! Če matica med ajdo še močno zalega, morda še tudi po njej,

je družina naravnost pomlajena za zimo. Kajti čebele, ki so se že izrabile na ajdovi beri, ne dočakajo spomladi. Vidite, da smo spet pri matici! Nič ne pomaga: matica je tako rekoč začetek in konec vsake družine.

Še kakšne druge primere bi lahko navedli, ki povzročajo majhno ali veliko izgubo na čebelah čez zimo — v družini sami. Vendar naj zadostuje. Dejstvo je in ostane — pa naj bodo vzroki tu ali tam —, da je pogin čebel čez zimo v posameznih panjih zelo različen. Zato so seveda tudi družine, ki smo jih zazimljali približno enako močne, spomladi po moči različne. Kaj rado se pa primeri, da je padec čebel pri najšibkejših družinah največjih. Tako pride že iz jeseni šibka družinica v spomlad kar prešibka. Če je v panju za dobro prgišče čebel, bo zastoj čakal v tem letu na močno družino. Vemo pa, da imamo lepe donose samo in samo od močnih panjev.

Kaj sledi iz te ugotovitve? To, da zelo šibkih, opešanih družin ne bomo negovali in ohranjevali: Jih tudi ni kaj prida škode! Kajti matica najbrž ni prima, razen tega dobimo pa itak še kakšno šibko družino. Ali pa družino brez matice. Kaj je naravneje, kakor da ju združimo! Na ta način dobimo iz dveh slabičev, ki bi se vse leto samo cemerila, eno močno družino, ki ima pogoje za lep razvoj in za dober donos.

Velja torej: slabiče vkup!

Nadaljno skrb moramo posvetiti satovju. Kaj rado se dogodi, da je nekaj satov splesnilo. Zaradi razlike v toploti izven panja in v panju se vlega sopara na panjske stene in na satovje. Panji se »potijo«. Posledica je plesen, ki prevleče posebno skrajno satje. Treba jih je izmenjati, ker so neporabni. Ta plesen sicer zdravim čebelam ne škoduje, družino pa vsekakor ovira pri razvoju.

Važno poglavje pri spomladanskih nalogah čebelarjevih je tudi odeja. Čez zimo opaž ni tako važen, kakor nekateri mislijo. Marsikje vlada prepričanje, da bo takoj po čebelah, ko pritisne prvi hujši mraz, če ne bodo odete, in sicer dobro odete. To ni čisto točno. Družine prenesejo izredno hud mraz brez škode, dokler nimajo zalege. Takrat so brez skrbi; samo za to jim gre, da se zimska gruča pravilno pomika za medom in da se v mrazu lepo izmenjavajo. Vse to pa

gre nekako samo po sebi, če ni med slabo razporejen (t. j. če ga ni slabo razporedil jeseni čebelar, ki je predeval satovje — čebele so si ga že pravilno razporedile!).

Ko se pa pojavi zalega, se začne druga pesem. Zalega potrebuje izredno toploto (35° C) in razne postrežbe, zlasti cvetnega prahu in vode. Družina mora na delo, panj pa mora biti izredno gorak. To dvoje ne gre vkup! Če čebele hočejo greti zalego, ne morejo ven; če ne gredo ven, zmanjkuje potrebščin za zalego. Zato je treba panjem pomagati s toploto. Sedaj je treba gledati, da so panji res dobro odeti, da dobro držijo notranjo temperaturo. Kdor je imel panje od oktobra do februarja bolj malo odete, ni nič zagrešil; kdor bi jim pa že sedaj v aprilu pobral toplo odejo, bi ravnal skrajno nespametno. Zavrl bi razvoj — če pa razvoja ni, ne bo moči, brez moči ni donosa, brez donosa pa ostane čebelarjev možnjiček — suh.

Gašperčkov pujske

»Dobro jutro, ščetinarček! Kako si pa kaj spal? Ali se mi kaj kmalu izrediš in ti gre v slast naš krompir, otrobi in pomije? Mi vsi bi radi, da bi se ti pri nas prav dobro godilo in da bi se čimprej tako zdebil, da bi tehtal vsaj pet centov, če že ne novih po 100 kg, pa vsaj starih po 56 kg.« Tako se je dobrikel nekoga jutra te spomladi Gašperčkov oče svojemu prašičku, ki ga je bil pred kratkim kupil na sejmu.

»I no, dobro jutri tudi vam, očka! A za vaše želje bo treba še lepega časa, da se izpolnijo. Če hočete, da se vam posreči vse tako, kakor ste prav kar napovedali, potem morate ravnati z menoj vse drugače, kot doslej, tako vam povem jaz, vaš ščetinarček.

Če hočete, da postanem lepo okrogel in težak, krasno mesnat in maščoben, potem vas prosim: sprejmite moje nasvete in storite, kakor vam povem! Ravnajte pa po teh navodilih tudi pozneje, ko mene že davno več ne bo in bodo tudi moje gnjati in klobase že izginile izpod dimnika!

Prvo napako, očka Gašperček, ste napravili že s tem, da ste me sploh kupili. Take sorte, kakršne sem jaz, ne kupuje danes noben pameten, prebrisan in raz-

umen kmetovalec. Kupili ste me pač na semnju, kamor so me prignali od precej daleč; pa tudi prej niso ravnali z menoj posebno po očetovsko. Potikal sem se dolge tedne po pustem hribu, napravil mnogo stopinj, pa iztaknil malo živeža. Veste, ljubi očka, v takih okoliščinah pride tudi pujs popolnoma na psa, meso in tolšča mu skopnita iz telesa, tako da ostane končno na njem samo še koža in kosti. Že s svojim zanikrnim nakupom ste vrgle proč vso krmo in delo in čas za kakih 6 do 8 tednov, toliko časa boste vrgli proč vso krmo in delo in čas spet nastavljati meso in mast. Zakaj niste raje privrgli nekaj kovačev in si nabavili živali iz dobre hiše, kjer vedo, kaj je umna prašičjereja? Le od take živali boste imeli dobiček, le ona bo izkoristila svojo pičo res v vašo korist. Če hočete nas enega z uspehom pitati, pa naj bo za meso ali pa za mast, si morate oskrbeti zdravo žival, ki pa mora imeti v sebi tudi že od staršev podedovano sposobnost za pitanje; pripadati mora pasmi, ki ima v sebi že ustaljeno lastnost za uspešno pitanje. Taka pasma je pri nas n. pr. požlahtnjena nemška pasma z dolgimi visečimi ušesi. Njej enaka je tudi nemška žlahtna pas-

ma, ki se od prve razlikuje na zunaj samo po ušesih, ki so krajša in pokončna.

Prašiči, ki imajo hrbte kot krapci, posebno pa taki z visokimi nogami, ki so podobne koduljam, ščetinarji z dolgo, grobo glavo, ne spadajo v naš svinjak. Noge in glava so malo vredne, stanejo vas pa mnogo krme in krma stane denar. Za male kmetiče, kakor ste vi, Gašprček, so najboljše srednje velike sorte, ne čisto podeželske, pa tudi ne čisto plemnite, ampak križane. Starih živali seveda ne boste jemali za pitanje; najlepše se pitajo živali, ki so stare sedem do dvanajst mesecev. Zelo veliko dobroto izkažete sebi in nam, če nam oskrbite v mesecih mladosti dobro pašo, n. pr. na črni detelji z laško ljulko; tam zunaj je dovolj sonca in gibanja in zraka. Uživanje sveže krme na njivi ali travniku poveča naša prebavila, jih prisili k večji delavnosti in tako lažje izkoriščajo hrano. Vi mali kmetje pa pustite mlade pujske vsaj pogosto na tekališče, da se izletajo in dobe dovolj zraka. Namesto paše jim pa dajajte zrezane zelene krme, detelje in lucerne; to vam znatno poceni pitanje, pa tudi izboljša dobroto (kvaliteto) mesa. Na prosti paši pridobi določen prašič recimo 333 gramov na telesni teži v enem dnevu, z zelenim krmljenjem v hlevu pa samo 277 gramov; tako močno se odlikuje prosta, a dobra paša od krmljenja v hlevu. Mrjaščke je treba tudi dovolj zgodaj rezati, potem ostanejo kosti fine in mesna vlakna nežna, telesna teža pa raste kar vidno. Prehod iz paše k pitanju v hlevu mora trajati vsaj dva tedna, sicer nastanejo lahko motnje v prebavi, dostikrat tudi obolenje srca, ki se po zunanjih znakih lahko zamenja z rdečico; razlika je v tem, da je pri rdečici puls (bitje žile) povečan, tukaj pa je njegovo delovanje zmanjšano.

Če hočete dobiti solidno podlago za poznejše velike zaloge masti, morate skrbeti, da dobi mladi pujske najprej potrebno množino mesa; ta se pa dela v prvi vrsti iz beljakovin. Teh ne smemo pogrešati, mladi pujski, dokler še rastejo. Ko prašiča pitate že na mast, je negospodarsko, če krmite preveč beljakovinsko hrano; ta je namreč draga in se ne izkoristi popolnoma.

Za pitanje na mast je najbolje vzeti prašiča, ki je star že okoli enega leta. Pri večjem gospodarstvu ločijo prašičke, ko so stari tri mesece, po smeri proizvodnje: en del je namenjen za pitanje

na meso, drugi za pifanje na mast. Prvo skupino začno pitati takoj, drugo pripravijo šele s pašo ali zelenim krmljenjem v hlevu za poznejše pitanje na mast.

Še eno važno misel moram sprožiti, očka Gašprček, preden se ločite za danes od mene; da morate namreč vi gospodarji in gospodinje, dobiti o nas prašičih vse drugačno mnenje, kakor pa ste ga imeli doslej. Mi se imenujemo prašiči in če vidite vi ljudje kakega umazanega človeka, ga nahrulite s psovko »prasec« ali pa »svinjac«. Marsikdo se je zavoljo take ljubeznivosti že pritožil na sodnji in je tožbo dobil. Ko rabite naše ime za psovko, nam delate veliko krivico in nečast. Kajti, da vam povem, očka Gašprček, iz oči v oči, med vsemi domačimi živalmi, tudi konja ne izvzemši, ni nobena, ki bi tako ljubila snago kot prašič. Vi mislite, da smo mi umazane in grde živali zato, ker si radi poiščemo luž in vodnih kotanj in ker radi rijemo po zemlji. O, kako sta nespetatni in slepi! V vodi, v mokri kaluži se želimo samo malce ohladiti, prav nam pa pridejo tudi slaščice, kak polž ali črv, ki jih najdemo tam. Le poizkusite vi, ljudje, in si naložite čez hrbet debelo plast masti, kakor jo nosimo mi, boste videli, kako boste sopihali v poletni vročini. Zato nasteljite obilno slame v naših bivališčih, skrbite, da bo tlak tako zgrajen, da se bo vsaka voda (gnojnica!) hitro odtekla, ne pa zastajala pod nami; kajti gnojnima prinaša nam in vam v svinjak rdečico, vranični prisad, kugo in smrt. Pridno kidajte naše hleve in izpirajte jih s čisto vodo, prav tako seveda korita po vsakem krmljenju, saj ste morali vendar že opaziti, kako imamo vedno odločen prostorček v svinjaku, ki ga nikoli ne onesažimo, da moremo tam mirno leči k počitku.

Dobro pomnite: Prašič ni »prašičec«, razen če ga k temu prisilite vi ljudje sami! Zato pa skrbite, da bodo svinjaki pozimi topli, poleti hladni, obenem pa suhi, zračni in čisti! Vsako uspešno pitanje se prične s čistočo in snago, zato pa vzemite pogosto v roke krtačo in štrigelj in odstranite nam s pomočjo vode nesnago s telesa! Boste videli čudež: pri snažnem prašiču boste pokrmili cent krme manj pa bo tehtal dober stot več kot pa zanemarijen njegov tovariš.

Kakšno doto boste dali vi svojim otrokom?

Današnji mestni starši imajo navado, da vsakega otroka, takoj ko se rodi, zavarujejo za doto ter leta in leta varčujevajo, da zmorejo plačevanje obrovov za doto, ki jo otroci dobe, ko dopolnijo določeno starost.

Kmečki in delavski starši na tak način ne morejo zagotoviti dote svojim otrokom. Saj večkrat ni denarja pri hišni niti za sol, kaj šele za visoke zavarovalne premije.

Pa vendar lahko tudi najrevnejši kmetški in delavski starši oskrbijo svojim otrokom bogato doto, ki jim bo bolj gotovo koristila, kot če bi jo zanje nalagali v zavarovalnico ali hranilnico. Saj starš pregovori veli, da človek svojo doto lahko zapravi, le svojih navad se ne more iznebiti.

Brez dvoma je torej, da je najbolj varno naložena tista dota, ki jo vlagamo v človeka samega, to se pravi z drugimi besedami: najboljša dota, ki jo morejo starši dati svojim otrokom, je dobra vzgoja!

To učijo vse vzgojne knjige in časopisi, ter polagajo staršem na srce duhovniki na prižnicah. Pa vendar je potrebno to resnico vedno še in še ponavljati. Saj vsak dan doraščajo novi ljudje, vsak dan dozorevajo novi očetje in nove matere in potrebno je, vzgojiti dobre starše prej, ko postanejo očetje in matere.

Zato ni prav, če se fantje-ženini in dekleta-neveste ne zanimajo za pouk o vzgoji otrok. Nasprotno: ravno zanje je tak pouk potreben, ne pa za starše, katerih otroci postanejo iz Janezkov že Janezi!

In vemo, da že dozoreli fantje, zrela dekleta največ sanjarijo o svoji bodoči družini, da v mislih že vidijo svoje otroke, zdrave, srečne in zadovoljne. Prav je to. Ali pa ste kdaj že pomislili, da je usoda vaših otrok odvisno od vas, od tega kakor jih boste vzgojili, to se pravi, od tega, kako ste vi sami vzgojeni.

Prvo pravilo vzgoje namreč veleva, da nihče ne more naučiti nikogar tega, česar sam ne zna. Besede sicer mičejo, a le zgledi vlečejo!

Torej naj velja za vas, fantje in dekleta, tale nauk: kakršne lastnosti želite,

da bi imeli vaši otroci, te si prizadevajte sami privzgojiti, napak, ki želite, da jih vaši otroci ne bi imeli, se odvadite že vi sami!

Drugo vzgojno pravilo pa se glasi: Vzgojitelj ne sme izgubiti zaupanje onega, katerega vzgaja, ker sicer izgubi tudi ves vpliv nanj!

Večina otrok raje uboga mater kot očeta. Zakaj? Ker materi več zaupa, ker se mati bolj zanima zanj in se mu zna bolj približati. Če torej hočete, da vas bodo vaši otroci radi ubogali, da bo padlo seme vaše vzgoje na rodovitna tla, potem ne opustite prilike, da se poučite o vzgojeslovju iz tovrstnih knjig, še bolj važno pa je, da se zanimate za žive otroke okoli sebe, da opazujete njihovo življenje, njihov način mišljenja in odgo-varjanja na zunanje vtise. V tem oziru vam bodo dober svetovalec spomini iz lastne otroške dobe. Iz otroške dobe veste, koga ste takrat najbolj radi imeli in zakaj, kdo se vam je zameril in zaradi česa, in kaj je najbolj vplivalo na vas in na razvoj vašega značaja in nazora.

Tretji nasvet: Če hočete, da bodo vaši otroci dobro vzgojeni, upoštevajte pri njihovi vzgoji pomanjkljivosti svoje lastne vzgoje, ki ste jih brédko občutili in jih pri sebi odpravljajte.

En sam primer: Večina naših kmečkih in delavskih otrok, ki jih pot večkrat v življenje privede v mesto, ve, koliko težav povzroči kmečkemu človeku, ker ne pozna osnovnih pravil obnašanja v družbi. Torej glej fant, skrbi dekle, da, če je bilo tebi težko, učiti se tega v odraslih letih, da naučiš to svoje otroke že v otroških letih!

Četrti nasvet: Skrbi za red in snago pri sebi in okrog sebe, da bodo tvoji otroci čut za red in snago dobili že z materinim mlekom!

Kakšna vrednost je za otroke, če jim starši čut za snago in red privzgojijo in kakšna škoda, če to vzgojo zanemarijo, naj osvetli samo par primerov, kakršnih nudi življenje na tisoče pri vsakem koraku:

Fant se je zaljubil v čednega, zdravega in bogatega dekleta. Na oko, od daleč, Seveda je hotel svoj ideal tudi bliž-

je spoznati. S kupčijskim izgovorom je prišel na obisk na njen dom. In kaj potem? Nikoli več ga ni bilo blizu in tudi njegov »ideal« je izgubil zanj vso privlačnost. Povedal mi je vzrok: »Hiša je polna žensk, pa je bilo vse narobe po njej, v štibelcu, ki ga niso pravočasno utegnili zapreti, je štrlela slama iz postelj in obleka je bila vse križem zmetana po njih... V hiši omet okrušen, vse pohištvo prašno, tla popljuvana, dekleta sama amazana, da je bilo mene sram mesto njih! Nak, take gospodinje pa ne maram v hiši!«

Matere in dekleta, vedite, da se večina snubcev skesa in uide ravno zato, ker opazijo, da dekleta nimajo smisla za snago in red.

In še sreča za fanta, če iz hiše pravočasno uide!

Poznam namreč take, ki niso ušli in se zdaj zaradi tega pokorijo z amazano ženo, zanemarjenimi otroci, z neredom v hiši in gospodarstvu, tako da sedijo raje v krčmi kot doma.

Peti in najvažnejši svet:

Imej usmiljeno srce in sočutje z vsemi reveži, pa tudi z živalmi, če hočeš, da bodo tvoji otroci to lastnost imeli. Če ne, se ti bo to bridko povračalo na stara leta, ko bo tebi potrebno sočutje in pomoč v starostnih nadlogah. Le otroci dobro srčnih, nesebičnih staršev se razumejo z njimi in sami med seboj, kjer pa so se otroci od staršev naučili samo sebičnega pohlepa po bogastvu in uživanju, oblastnosti in napuha, tam je pekel za ljudi, čeprav se v zlatu kopljejo!

Če pa so otroci skromni, če so navajeni in če čutijo dolžnost živeti od dela svojih rok, ne pa od dote ali zaslužka drugih, če radi pomagajo vsem, ki so v stiski in potrebi in niti črva ne ubijejo brez potrebe, če se zavedajo, da je treba z napakami drugih potrpeti, ker ni nikdo sam brez njih, če o premoženju vedo, da ga noben človek ne more odnesti s seboj in če končno po vsem, kar jih v življenju zadene, vidijo roko nebeškega Očeta, ki nam te dobro hoče — potem so taki otroci v življenju srečni sami — so pa v srečo tudi vsem, s katerimi pridejo v dotik, svojim staršem pa v ponos.

Taka vzgoja je otrokom najboljša dota!

Fantje, dekleta! Ali ne bi tudi vi radi dali svojim otrokom na življenjsko pot tako doto?

Če to želite — potrudite se, da z vztrajno samovzgojo postanete najprej sami taki, kakršni želite, da bi bili nekoč vaši otroci!

In glejte, da bo take lastnosti prinesel kot doto s seboj v zakon tudi vaš življenjski drug ali družica!

KUHINJA

Makove štručke. Napravi kvašeno testo iz pol kg moke, 5 dkg masla ali masti, 2 žlic sladkorja, četrt litra mleka, 2 dkg kvasu. Vzhajano zreži na kosce, zvaljaj za prst debele palčice, ki jih spleti v štručke, pusti ponovno vzhajati, nakar jih pomaži z jajcem in potresi z makom ter lepo krhko speči.

Koruzne rezine. Pol litra zdroba, 1 liter mrzlega mleka, malo sladkorja, sol, pol kg olupljenih zribanih jabolk zmešamo in vlijemo na 10 dkg vroče masti za mezinec visoko. Urno spečemo v pečici in zrežemo v kose.

Korenjček s krompirjem. Enake dele osnaženega, olupljenega krompirja in korenja zreži na kosce ali rezine ter daj na mast v kateri si cvrla čebule, zalij malo ter duši do mehkega. Ko se je delno izsušilo, potresi malo moke, prepolji in zalij z juho ali vrolo vodo in mlekom. Primerno soli in odišavi z muškarnim oreščkom ter sesekljanim zelenim petrišiljem.

DOMAČA LEKARNA

Ne morem dihati zaradi nahoda! Napravi si sopar bezgovega cvetja in vdihaj ga. Če ne moreš spati, namoči robec v ovareh in si ga naveži na čelo.

Za skorbut in zazobice prevrejš osminsko jagod kostonike (Lggustru) na pol litra vode in grgraj s toplim odcedkom.

Lakotnikovo cvetje kuhaj na medicini, če hočeš, da se izpotiš; na vodi ga kuhaj in vživaj za vranične in jetrne bolezni.

Za trganje v glavi si naveži na teme in v zatilnik divji žajbelj.

Starim ljudem, ki imajo udnico, dajaj vsak dan po žlici bezgovega vina ali mezge. Tako tudi osebam, ki jim zatekajo noge. To odganja slabe snovi iz krvi in podaljša življenje.

Če imaš raskavo grlo in bolečine v prsih, stolci solnčnično seme in ožmi v vodo. To mleko pomiri kakor mandljevo. Ali jemlji po žlički solnčničnega olja. Obkladke tega toplega olja devaj na prisad in na skeleče izpahke. Pomaga tudi za kašelj, če ga vživaš po žlički.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po zadnjih podatkih z dne 5. aprila so cene živine sledeče: volí I. vrste 7—7.50, II. 6—6.50, III. 6; telice I. vrste 7—7.50, II. 6—6.50, III. 5.50—6; krave I. vrste 5.50—6, II. 4—5 III. 3.50—4.50; teleta I. vrste 8—9, II. 7—8 din; prašiči špeharji 10—10.50, sremski špeharji 12—15, pršutarji 9—9.50 din za kg žive teže.

Kranj Na sejmu 1. aprila so bile cene: volí I. vrste 7, II. 6.50, III. 6; telice I. vrste 7, II. 6.50, III. 6; krave I. vrste 6, II. 5.50, III. 4.75; teleta I. vrste 8, II. 7; prašiči špeharji 12.50, pršutarji 10—11.50 din za kg žive teže.

Maribor. Dne 5. aprila so zaznamovali naslednje živinske cene: volí II. vrste 6.50, III. 5; telice I. vrste 6, II. 5.50, III. 4.75; krave I. vrste 4.75, II. 4.50 III. 3.25; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 7.50, pršutarji 11.75 din za kg žive teže.

Laško. Po zadnjih poročilih so bile v teh dneh cene živine v okraju naslednje: volí I. vrste 7.50, II. 6, III. 5.50, telice I. vrste 7.50, II. 6, III. 5.50, krave I. vrste 5—6, II. 5, III. 4; teleta I. vrste 7—8, II. 6; prašiči špeharji 13, pršutarji 10 din za kg žive teže.

Metlika. Na sejmu dne 26. marca je dosegla živina sledeče cene: volí I. vrste 5.75—6.50, II. 5.50, III. 5.25; krave I. vrste 5.50, II. 4.25, III. 3.50; telice I. vrste 5.50, II. 4.50, III. 4; vse za 1 kg žive teže. Prašiči 6—5 mesece stari komad 180—220 din, 3 do 6 mesecev 250—300 din.

Slovenji Gradec. Konec marca so prodajali živino: volí I. vrste 7—8, II. 6, III. 4—5; telice I. vrste 6, II. 5, III. 3—4; krave I. vrste 5, II. 4, III. 3; teleta I. vrste 6—7, II. 5; prašiči pršutarji 7—8 din za kg žive teže.

CENE

Kranj. Pšenica 2.50, ječmen 2.25, rž 2.25, oves 2, koruza 2—2.10, fižol 6—7, krompir 2—2.50, lucerna (za krmo) 1.50, seno 1—1.25, slama 0.75, jabolka 5—7, suhe češplje 6—8, svinjska mast 22, med 22—24, neoprana volna 24—28, oprana volna 34—38 din za kg, mleko 2—2.50 din liter, maslo 34—38 din kg, drva 115 do 125 din za kub. meter,

Ljubljana. Pšenica 2.60—2.70, ječmen 2.35—2.70, rž 2.15—2.30, oves 2.15—2.65, koruza 2.50—2.60, fižol 4.80 do 8, krompir 2—2.50 din za kg, seno sladko 105 do 120, polsladko 100—105, kisló 90—100, slama 45 din za 100 kg. Surove goveje kože 12—14, telečje 19, svinjske 10 din za kg.

Metlika. Pšenica 2.25, ječmen 2.00, rž 2.15—2.10, koruza 2.00, fižol 7.00, krompir 2.00—2.50, seno 100—125, slama 30 din za 100 kg, surove kože goveje 12—13, telečje 14—18, svinjske 8 din za kg; vino navadno pri vinogradnikih 3.50—4, kvalitetno 5—6 din liter.

Celje. Pšenica 2.40, ječmen 2.30, rž 2.20, oves 2.10, koruza 1.80, fižol 6.60—8.00, krompir 2.20, lucerna 1.30, seno 1.15, slama 50 din za 100 kg, svinjska mast 20, med 22 din kg, mleko 2—2.50 din liter, surovo maslo 28—40, surove kože goveje 10—18, telečje 15—20, svinjske 7—10 din za kg.

LES

Po poročilu ljubljanske borze z dne 5. aprila je bila na ta dan cena lesa franko vagon nakladal. postaja za 1 ku-bični meter:

Smreka-jelka: hlodi I.-II. monte 245 do 315, brzojavni drogovi 190—220, bordonali 290—350, filerji 270—290, trami ostalih dimenzij 260—320 din.

Bukev: hlodi od 30 cm dalje I.-II. 115 do 135, hlodi za furnir čisti od 40 cm naprej 245—285, deske-plohi naravni 300 do 595, parjeni 425—700 din.

Hrast: hlodi I.-II. od 30 cm premera naprej 210—330, bordonali 800—900, deske-plohi 700—950 din.

SEJMI

15. 4.: živ. Trbegovci, živ. in kram Škocijan, živ. in kram. Št. Janž pri Dravogradu, tržni dan za živila in prašiče Trbovlje, živ. in kram. Apače, Ponikva — 16. 4.: svinj. Ormož, gov. in konj. v Ptuj, svinj. Dol. Lendava, gov. in kram. Križevci v Slov. krajini. — 17. 4.: živ. Ljubljana, živ. in kram. Grahovo, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, gov. in kram. Kapela pri Brežicah. — 18. 4.: živ. Šmihel-Stopiče, svinj. Turnišče. — 19. 4.: svinj. in drobn. Maribor. — 20. 4.: živ. in kram. Stari log, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Št. Ilj pod Turjakom.

PRAVNI NASVETI

Čigavo je listje? A. B. C. Ob sosednem travniku imate zasajeno listnato drevje. Ako je veter, odnaša listje na sosedov travnik. Vprašate, kdo ima pravico grabiti to listje. — Sosed, na čigar svetu je listje obležalo. Za tako malenkost se menda ne boste pravdali.

Obljubljena dota. A. B. C. Ko ste pred leti dali k bratu na posestvo svojo hčerko in je ta obljubil, da bo skrbel zanjo in ji dal tudi doto, je s tem bilo pač izraženo to, da hčerka ne bo brezplačno, odnosno samo za oskrbo delala pri bratu. Hčerka ima zato pravico, da zahteva od vašega brata za vseh 12 let toliko, kolikor bi brat moral plačati sicer za najeto dekle.

Ali gre plača rejenki? P. M. P. Pred leti ste vzeli za svojo brez pogodbe 7letno deklico. Imela je pri vas vso oskrbo in tudi izučila se je na vaše stroške v gospodinjstvem tečaju. Sedaj je izpolnila 21 leto in zahteva, da ji plačate običajno mezdo, kot jo imajo pri vas deklet, in sicer od 16 leta dalje. — Mezde ne more zahtevati, ker ta med vami ni bila dogovorjena. Saj je vedela, da ima pri vas za svoje delo polno oskrbo. Če ji kaj posebnega niste obljubili, n. pr. da ji boste dali doto, če se poroči, ne bo mogla po našem mnenju rejenka od vas, tudi s tožbo ne, ničesar zahtevati.

Predkupna pravica. M. V. V. Brat vam vam je v oporoki zapustil celo svoje obremenjeno posestvo s pristavkom, da prodaste posestvo njegovemu hlapcu, če se pogodite za ceno. Radi bi kako parcelo odprodali od posestva, pa se hlapec drži pravice, da morate njemu prodajati. Vprašate, če lahko razpolagate s posestvom, po svoji volji. — Pristavek v oporoki je po našem mnenju razumeti tako, da je pokojni brat izgovoril svojemu hlapcu predkupno pravico. Vi lahko odpradajate od posestva po svoji volji. Morate pa vedno najprej ponuditi v nakup na prodaj stavljenemu parcelo bivšemu hlapcu. Če bo ta toliko ponudil, kakor vam dajo drugi kupci, potem morate parcelo prodati njemu. Če bi pa manj nudil, potem lahko parcelo prodaste tistemu, ki vam več nudi.

Državna podpora družini vpoklicanec. K. V. - Pisali smo že, da smejo zahtevati državne podpore samo rodbine, katerim hranilci so vpoklicani v vojaško službo, če so ostale brez nujnih sredstev za življenje. Poklicancu samemu pa taka podpora ali odškodnina ne pripada.

Posojilo. R. J. - Za koliko se je kupna moč denarja od leta 1936 do danes spremenila, vam bi mogla povedati kakšna

gospodarska organizacija, ki se peča s takšnimi vprašanji. Je pa to lahko zelo različno in je treba vedeti, na katere predmete ste mislili, ko ste se dogovorili, da se vam mora posojilo vrniti po svoječasni kupni moči denarja. Svetujemo vam, da se z dolžnikom z lepa sporazumete, ker bi se v slučaju trme na eni ali drugi strani lahko vnela zelo draga pravda.

Davek na poslovni promet. M. S. L. - Promet zavezanca splošnega prometnega davka oceni davčni odbor, ki je pristojen za pridobnino. Zoper odločbo davčnega odbora je dopustna pritožba na reklamacijski odbor, ki jo je vložiti v 30 dneh po prejemu obvestila. Pritožbo je vložiti pri davčnem oblastvu I. stopnje. Naj tudi vaš sorodnik tako postopa, ako smatra, da se mu je neopravičeno odmeril davek na poslovni promet.

Taksa od prenosa nepremičnin v Ljubljani. C. D. - Od vsakega prenosa nepremičnin v okolišju mestne občine ljubljanske na podstavi katerega koli pravnega naslova se pobira 2% občinska taksa od iste vrednosti nepremičnine, ki služi kot osnova za odmero drž. takse. Državna taksa znaša 6%, banovinska pa 2%, tako da znašajo vse takse od prenosa nepremičnin v Ljubljani 10%.

Zamudna sodba. J. K. O. - Mož se je zadolžil pri trgovcu, ki je tožil njega in vas za plačilo. Dolg je nastal v l. 1928 in je nekaj že plačanega. K razpravi zaradi snega in oddaljenosti z možem niste mogli priti, sodnik pa vaju je vseeno obsodil. Vprašate, ali uživate zaščito in ali je sodišče pravilno postopalo, ker je tudi vas obsodilo? — Kar se tiče postopanja sodišča, je bilo isto pravilno. Če tožena stranka ne pride k razpravi, smatra sodišče tožbene navedbe za resnične in mora izreči zamudno sodbo. Sodišče vas je gotovo poučilo, da imate pravico v 15 dneh predlagati vpostavitvev v prejšnji stan, ker ste bili zaradi nepredvidenega ali neodvratnega dogodka zadržani pri pravočasno k razpravi. Zdi se nam pa, da je boljše, da se niste poslužili te pravice, kakor tudi ne priziva, ker sami trdite, da ste dolžni in da je dolg nastal zaradi nakupa blaga pri trgovcu. Ako je mož kmet, bi se lahko okoristil z zaščito. Prav tako seveda tudi žena. V tem primeru bi morala odplačati dolg brez znižanja v dvanajstletnih obrokih. O tem, ali sta kmeta ali ne, pa ne moremo ničesar reči, ker nam niso znane vaše razmere. Kdo se smatra za kmeta po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, smo že večkrat napisali. Ako mislite, da ste kmet, obrnite se na občino, da vam izda o tem potrdilo, na kar predlagajte upniku odplačevanje v dvanajstletnih obrokih.